

Esitutkintapäätösten toimittaminen asianosaiselle

KANTELU

Kantelija on arvostellut oikeuskanslerille 4.8.2022 osoittamassaan kantelussa poliisirikosasioiden tutkinnanjohtajana toimineen aluesyyttäjän ja Helsingin poliisilaitoksen menettelyä seitsemän samaan asiakokonaisuuteen kuuluneen tutkintapyyntönsä käsittelyssä. Kantelija on tyytymätön siihen, että aluesyyttäjä ja poliisilaitos olivat laiminlyöneet ilmoittaa asianomistajana asioissa olleelle kantelijalle aluesyyttäjän tekemistä päätöksistä esitutinnan aloittamatta jättämisestä. Lisäksi kantelija on arvostellut sitä, ettei poliisilaitos ollut kirjannut syyttäjän päätöksiä poliisiasian tietojärjestelmään ennen kuin kantelija oli niitä lähes kuukausi päätösten tekemisen jälkeen tiedustellut.

SELVITYS

Syyttäjälaitoksen Etelä-Suomen syyttäjäalueen aluesyyttäjä ja Helsingin poliisilaitoksen vanhempi rikoskonstaapeli ovat antaneet apulaisoikeuskanslerin asiasta pyytämän selvityksen. Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijaisena toiminut valtionsyyttäjä, Poliisihallitus ja Helsingin poliisilaitos ovat antaneet lausuntonsa. Selvitykset ja lausunnot toimitetaan kantelijalle tämän ratkaisun liitteenä.

RATKAISU

Syyttäjän menettelystä saatu selvitys

Aluesyyttäjän antamasta selvityksestä ilmenee, että hän oli toiminut tutkinnanjohtajana asioissa, joissa kantelijan tekemien rikosilmoitusten johdosta oli selvitetty, oliko niissä tarkoitettuja

poliisimiehiä ollut syytä epäillä rikoksista. Aluesyyttäjä oli 11.8.2020 tehnyt päätökset, joiden mukaan esitutkintaa ei asioissa käynnistetty. Kantelijan nimi oli jäänyt merkitsemättä päätösten jakeluluetteloon, minkä vuoksi päätöksiä ei ollut lähetetty hänelle, vaikka hän oli ollut asioiden asianomistaja. Kyse on aluesyyttäjän mukaan ollut hänen inhimillisestä virheestään. Aluesyyttäjän mukaan virheestä ei ole aiheutunut asianomistajalle vaaraa oikeudenmenetyksistä, koska epäiltyjen rikosten syyteoikeuden vanhentumiseen oli ollut lyhimmillään aikaa yli vuosi siitä, kun päätös oli toimitettu kantelijalle tiedoksi.

Apulaisvaltakunnansyyttäjän sijaisena toiminut valtionsyyttäjä on lausunnossaan todennut, että käytettävissä olevan selvityksen perusteella kyse on ollut aluesyyttäjän teknisluontoisesta unohduksesta. Aluesyyttäjä oli korjannut virheen heti saatuaan siitä tiedon. Hän ei siten lausunnon mukaan ollut suhtautunut välinpitämättömästi virkavelvollisuuksiinsa. Aluesyyttäjän virheen ei lausunnon mukaan voida katsoa olevan vakava eikä vähentävän luottamusta syyttäjän ratkaisutoimintaa kohtaan tai aiheuttaneen asianomistajalle oikeudenmenetystä.

Mainitussa lausunnossa on todettu, että päätösten jakelulistoihin ei ollut merkitty myöskään tutkintapyyntöjen kohteina olleita poliisimiehiä. Tietooni ei ole tullut, että he eivät olisi saaneet päätöksistä tietoa. Kantelija on kantelussaan kertonut saaneensa 8.9.2020 tiedon aluesyyttäjän tekemistä ratkaisuksista yhdeltä heistä.

Poliisin menettelystä saatu selvitys

Kantelussa tarkoitetuissa esitutkinnoissa tutkijana toiminut vanhempi rikoskonstaapeli on kertonut selvityksessään, että aluesyyttäjä oli 11.8.2020 tehnyt kantelussa tarkoitetut tutkintapäätökset. Päätösten jakelulistalta oli jäänyt epähuomiossa pois asianomistajana ollut kantelija, minkä vuoksi kantelija ei ollut saanut syyttäjän tekemiä päätöksiä tiedoksi.

Kantelijan tiedusteltua asiaa 9.9.2020 oli vanhempi rikoskonstaapeli tarkistanut asian syyttäjäalueelta ja kertonut kantelijalle tutkinnanjohtajan tehneen mainitut päätökset. Jostakin syystä päätöksiä ei ollut saapunut syyttäjäalueelta myöskään vanhemmalle rikoskonstaapelille ennen kuin hän oli kantelijan yhteydenoton jälkeen niitä pyytänyt. Kaikkiin kantelussa tarkoitettuihin asioihin kirjattiin poliisilaitoksella päätökset poliisiasian tietojärjestelmään heti 9.9.2020, kun tieto niistä tuli poliisilaitokselle. Tuolloin päätökset toimitettiin myös kantelijalle.

Vanhemman rikoskonstaapelin selvityksen mukaan kantelussa tarkoitetun kaltaisissa poliisirikosasioissa on tapana menetellä siten, että tutkinnanjohtajana toimiva aluesyyttäjä ilmoittaa päätöksensä "Tiedoksi"- kohdassa, kenelle päätöksestä ilmoitetaan, ja päätökset lähetetään suoraan syyttäjäalueelta asianosaisille, mikäli ei tapauskohtaisesti toisin sovita. Saatuaan syyttäjän päätöksen poliisirikosasian tutkija päättää asian poliisiasian tietojärjestelmässä, mitä päätöstä ei enää erikseen lähetetä asianosaisille.

Poliisihallitus ja Helsingin poliisilaitos ovat lausunnoissaan todenneet viiveen päätösten kirjaamisessa Helsingin poliisilaitoksella johtuneen siitä, ettei vanhemmalla rikoskonstaapelilla ollut tosiasiallista mahdollisuutta kirjata päätöksiä poliisiasiaihin tietojärjestelmään, kun ne olivat jostain syystä jääneet hänelle saapumatta. Näin ollen vanhemman rikoskonstaapelin ei voida arvioida laiminlyöneen velvoitettaan kirjata päätökset järjestelmään. Käytettävissä olevan aineiston perusteella ei Poliisihallituksen ja Helsingin poliisilaitoksen arvion mukaan ole ilmennyt aihetta epäillä vanhemman rikoskonstaapelin tai kenenkään muunkaan Helsingin poliisilaitoksen henkilöstöön kuuluvan menetelleen lainvastaisesti tai laiminlyöneen velvollisuutensa.

Arviointi

Perustuslain 21 §:n 1 momentin mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Pykälän 2 momentin mukaan käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 118 §:n 2 momentin mukaan jokaisella, joka on kärsinyt oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen tai muun julkista tehtävää hoitavan henkilön lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi, on oikeus vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen sekä vahingonkorvausta julkisyhteisöltä taikka virkamieheltä tai muulta julkista tehtävää hoitavalta sen mukaan kuin lailla säädetään.

Oikeudenkäynnistä rikosasioissa annetun lain 1 luvun 14 §:n 1 momentin mukaan asianomistaja saa itse nostaa syytteen rikoksesta vain, jos syyttäjä on päättänyt jättää syytteen nostamatta taikka esitutkintaviranomainen tai syyttäjä on päättänyt, ettei esitutkintaa toimiteta taikka että se keskeytetään tai lopetetaan. Asianomistaja saa nostaa syytteen myös, jos esitutkintatoimenpiteiden suorittamista on tutkinnanjohtajan päätöksellä siirretty.

Esitutkintalain 2 luvun 4 §:n mukaan syyttäjä johtaa esitutkintaa, jos poliisimiehen epäillään tehneen rikoksen virkatehtävän suorittamisen yhteydessä.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esitutkinnan toimittamatta jättämisestä on tehtävä kirjallinen päätös, joka pykälän 2 momentissa todetuin tavoin sisältää muun ohella päätöksen perustelut.

Esitutkintalain 11 luvun 1 §:n 3 momentin mukaan päätös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä annetaan esitutkinnassa läsnä olevalle asianosaiselle tai lähetetään postitse hänen ilmoittamaansa taikka muuten esitutkintaviranomaisen tiedossa olevaan osoitteeseen. Pykälän 4 momentin mukaan päätös saadaan jättää antamatta tai lähettämättä, jos siitä aiheutuisi haittaa kysymyksessä olevan rikoksen tai toisen siihen liittyvän rikoksen selvittämiseksi. Ilmoitus on annettava tai lähetettävä ilman aiheetonta viivytystä sen jälkeen, kun selvittämisestä aiheutuvaa haittaa ei voi enää aiheutua.

Poliisin tekemäksi epäillyn rikoksen tutkinnasta annetun Poliisihallituksen ohjeen (POL-2021-144918) samoin kuin valtakunnansyyttäjän poliisimiehen tekemäksi epäillyn rikoksen esitutkinnasta ja poliisirikosasiassa tehdystä syyteharkintaratkaisusta ilmoittamisesta antaman ohjeen (VKS:2020:1) mukaan poliisirikosasiassa tutkinnanjohtaja lähettää tiedon päätöksestä olla aloittamatta esitutkintaa epäillylle, asianomistajalle ja poliisirikosasioiden yhdyshenkilölle, jonka alueella mahdollinen esitutkinta olisi suoritettu sekä epäillyn poliisimiehen virkapaikan yhdyshenkilölle.

Valtion virkamieslain 14 §:n 1 momentin mukaan virkamiehen on suoritettava tehtävänsä asianmukaisesti.

Saadun selvityksen perusteella asianomistajana asioissa olleen kantelijan nimi on tutkinnanjohtajana asioissa toimineelta aluesyyttäjältä jäänyt epähuomiossa merkitsemättä hänen asiassa tekemien esitutkintapäätösten jakelutietoihin, minkä seurauksena kantelija ei ollut saanut niistä tietoa.

Esitutkinnan aloittamatta jättämistä koskevien päätösten saattaminen asianomistajan tietoon on merkityksellistä paitsi asianomistajan tiedontarpeen vuoksi myös siksi, että asianomistajalla on tutkinnanjohtajan päätettyä asiasta mahdollisuus käyttää toissijaista syyteoikeuttaan. Näin ollen päätösten toimittaminen turvaa osaltaan paitsi asianomistajan oikeutta saada asiassaan perusteltu päätös myös hänelle perustuslaissa turvattua oikeutta saada asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi. Virkamiehen tekemäksi epäiltyä rikosta koskevassa asiassa päätöksen toimittaminen turvaa vieläpä perustuslaissa oikeudenloukkauksen tai vahinkoa virkamiehen lainvastaisen toimenpiteen tai laiminlyönnin vuoksi kärsineelle turvattua oikeutta vaatia tämän tuomitsemista rangaistukseen ja siten virkavastuun toteutumista.

Asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella aluesyyttäjän menettelystä ei tapauksessa ole aiheutunut kantelijalle oikeudenmenetyksiä. Kantelija on lopulta saanut päätökset niitä itse poliisilaitokselta tiedusteltuaan.

Asiasta saadusta selvityksestä ei ilmene, miksi tieto tehdyistä esitutkintapäätöksistä ei ollut saapunut syyttäjältä Helsingin poliisilaitokselle. En pidä tarpeellisena yrittää hankkia tapahtuneesta

enää lisäselvitystä. Päätöksistä oli saadun selvityksen perusteella tehty poliisilaitoksella kirjaukset poliisiasiaain tietojärjestelmään viivytyksettä niiden saavuttua. Minulla ei asiasta käytettävissäni olevan selvityksen perusteella ole perusteita todeta Helsingin poliisilaitoksen tai tutkijana kyseisissä asioissa toimineen vanhemman rikoskonstaapelin menetelleen asiassa lainvastaisesti tai muutoin toimenpiteitani edellyttävällä tavalla.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Aluesyyttäjä on laiminlyönyt merkitä poliisirikosasioissa tutkinnanjohtajana tekemiensä esitutkintapäätösten jakeluluetteloihin asianomistajana asioissa olleen kantelijan, minkä seurauksena päätöksiä ei ollut toimitettu hänelle.

Kiinnitän aluesyyttäjän huomiota esitutkintalaissa säädettyyn velvollisuuteen toimittaa päätös esitutkinnan toimittamatta jättämisestä asianosaiselle.

Asia ei anna aihetta muihin toimenpiteisiini.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskanslerin sijainen

Petri Martikainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Petri Rouhiainen